



Wzmocnienie sił międzynarodowych w państwach Sahelu

Opracował: Krzysztof Danielewicz, 15.03.2020

Liczba ataków dokonywanych przez JNIM i ISGS w Burkina Faso, Mali i Nigrze wzrosła pięciokrotnie od 2016 r., osiągając poziom 4000 zabitych w 2019 r. Pomiędzy listopadem 2018 r. a marcem 2019 r., tj. w ciągu pięciu miesięcy, według The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) nastąpił gwałtowny wzrost poziomu przemocy w rejonie Sahelu oraz liczby ofiar śmiertelnych. Zginęło tam prawie 5000 ludzi, zanotowano także 1200 incydentów związanych z przemocą. Stanowi to wzrost o 46% i 31% w porównaniu do tego samego okresu rok wcześniej. Ponad 2100 ofiar to cywile. Porównując z tym samym okresem rok wcześniej, od listopada 2018 r. do marca 2019 r. liczba ataków skierowana przeciwko cywilom wzrosła o 7028% w Burkina Faso, 500% w Nigrze i 300% w Mali. Według ACLED śmierć poniosło 4776 osób w rejonie Sahelu pomiędzy 1 listopada 2018 r. a 23 marca 2019 r. Tylko w lutym 2019 r. w trakcie 390 zdarzeń zabito 1068 osób. Doszło też do 724 zamachów na cywilów, co spowodowało 2151 ofiar. W Burkina Faso liczba incydentów pomiędzy grupami zbrojnymi wzrosła o 200% w porównaniu z latami 2017-2018. W Nigrze w ciągu pięciu miesięcy w wyniku walk pomiędzy ugrupowaniami zbrojnymi zabito 452 osoby (wzrost o 1574%). Liczba ofiar wzrosła również w wyniku operacji skierowanej przeciwko Boko Haram. Odnotowano też o 600% więcej zdarzeń przeciwko cywilom w porównaniu z latami 2017-2018: 63 ataki i 78 ofiar (wzrost o 500%). W Mali było 145 incydentów zbrojnych skierowanych przeciwko cywilom, co skutkowało liczbą 547 ofiar. Był to wzrost o 150% incydentów i 311% ofiar¹.

Najbardziej niebezpieczne są tereny graniczne pomiędzy wymienionymi państwami. Tylko w Burkina Faso swoje domy musiało opuścić prawie 700 tys. cywilów. W rejonie cały czas swoje działania zbrojne prowadzą różne organizacje międzynarodowe, jak MINUSMA

¹ S. Jones, *Press release: political violence skyrockets in the Sahel according to latest ACLED data*, <https://www.acleddata.com/2019/03/28/press-release-political-violence-skyrockets-in-the-sahel-according-to-latest-acled-data/>, 17.01.2020.



czy G5 Sahel. Francja, która utrzymuje od kilku lat czteroipółtysięczny kontyngent wojskowy, podjęła w lutym decyzję o wzmocnieniu sił o kolejne 600 żołnierzy².

Pomimo powołania sił G5 Sahel Joint Force w lipcu 2017 r. ich skuteczność i aktywność są niewielkie, co wynika z niskiej zdolności operacyjnej. Siły te prowadzą bardzo ograniczone działania – zmieniło się to dopiero od 2019 r., tj. od ataku JNIM na ich dowództwo w Sevare 29 czerwca 2018 r. Większość operacji to połączone działania dwóch stron, na zasadach osobnych porozumień pomiędzy Mali, Burkina Faso, Nigrem i Francją. Francja i Niemcy ogłosiły chęć wzmocnienia i rozszerzenia wsparcia dla G5 Sahel poprzez utworzenie nowej platformy – The Partnership for Stability and Security in the Sahel (P3S) – oraz większe zaangażowanie państw ECOWAS (The Economic Community of West Africa States). Państwa ECOWAS dyskutowały potencjalną aktywację dyżurów ich sił i wsparcie miliardem dolarów w latach 2020-2024³. Podczas szczytu w Pau podjęto szereg istotnych decyzji, m.in. o utworzeniu jednego dowództwa sił francuskich i G5 Sahel oraz wysłaniu dodatkowych 220 żołnierzy francuskich w rejon Sahelu. Nowe dowództwo ma nosić nazwę *Coalition for the Sahel* i składać się z sił G5 Sahel, francuskich i ewentualnie innych w przyszłości. Zadaniem nowego dowództwa jest prowadzenie operacji połączonych, wspólne zbieranie i dzielenie się informacjami rozpoznawczymi oraz szybsza reakcja ze strony sił francuskich w rejonach granic Nigru, Mali i Burkina Faso, gdzie poziom ataków jest najwyższy. Unia Europejska i Francja obiecały także pomoc finansową dla państw Sahelu w wysokości 1,5 mld USD⁴.

W trakcie szczytu w Pau prezydent Francji domagał się jasnej deklaracji ze strony przywódców G5 Sahel, dotyczącej ich woli operowania sił francuskich w regionie. Kolejny wysiłek zostanie poniesiony przez Unię Zachodnioafrykańską (The Economic Community of West African States – ECOWAS), której członkowie zadeklarowali we wrześniu 2019 r. miliard dolarów wsparcia na rzecz działań antyterrorystycznych. Pomoc ma zostać

² *The Sahel: Key things to know as security crisis spirals*, „Al Jazeera”, 27.02.2020, <https://www.aljazeera.com/indepth/features/sahel-key-security-crisis-spirals-200121094444460.html>, 06.03.2020.

³ *West Africa: shifting strategies in the Sahel...*

⁴ *France, Sahel nations to bolster military cooperation*, „Al Jazeera”, 13.01.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/france-sahel-nations-bolster-military-cooperation-200113201039376.html>, 14.01.2020.



wykorzystana w okresie 2020 do 2024 r., a powodem jej udzielania są obawy rozlewania się konfliktu na kolejne państwa regionu⁵.

Decyzja o zwiększeniu kontyngentu sił francuskich na Sahelu dla niektórych przedstawicieli opinii publicznej w Bamako w Mali była szokiem. Pomimo narastającej niechęci wobec obecności sił francuskich w Mali i żądań ich wycofania, przejawiających się protestami w Bamako, ich liczba wzrosła. Problemy z bezpieczeństwem to jeden powód, drugi to oczywiście interesy francuskie na Sahelu. Francuska firma Orano posiada wielkie udziały w kopalniach uranu w Nigrze, a Total – złoża ropy w Mali, natomiast Czad jest miejscem zlokalizowania ważnej bazy wojskowej⁶.

W działania antyterrorystyczne w Sahelu włączy się także Unia Afrykańska, która w styczniu 2020 r. w trakcie corocznego szczytu w stolicy Etiopii, Addis Abebie, podjęła decyzję o sześciomiesięcznym wsparciu działań na zachodnim Sahelu kontyngentem wojskowym w sile 3000 żołnierzy. Poinformował o tym przewodniczący Komisji Pokoju i Bezpieczeństwa (AU's Peace and Security Commission) Smail Chergui. Ta oficjalna deklaracja ma zachęcić inne państwa afrykańskie do dodatkowego wysiłku w celu wsparcia państw walczących z Al-Kaidą i ISIS. Te i inne organizacje zbrojne wykorzystują biedę, różnice religijne i podziały etniczne do prowadzenia akcji werbunkowej. Z kolei do celów propagandowych służą im przypadki przemocy stosowane przez słabo wyszkolone siły G5 Sahel. Proponowane wsparcie ma być niezależne od tego, którego państwa afrykańskie udzieliły już siłom MINUSMA. Obowiązki przewodniczącej UA przejęła Republika Południowej Afryki, która planuje kolejne spotkanie już w maju tego roku. Wysyłając dodatkowe wojska, wszyscy zdają sobie jednocześnie sprawę, że samo wojsko problemów nie rozwiąże, ale może stworzyć warunki do rozwoju gospodarczego zagrożonych państw⁷.

Specjaliści wskazują, że pogorszenie się sytuacji bezpieczeństwa w państwach zachodniego Sahelu może grozić kolejnym problemem międzynarodowym, podobnym do tego w Afganistanie czy Syrii. Jednak poza Francją, która na forach organizacji międzynarodowych

⁵ *The Sahel: Key things to know as security crisis spirals*, „Al Jazeera”, 27.02.2020, <https://www.aljazeera.com/indepth/features/sahel-key-security-crisis-spirals-200121094444460.html>, 06.03.2020.

⁶ A. Reza, *Why are French soldiers in the Sahel? Protesters have an answer*, „The Guardian”, 20.02.2020, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/feb/20/france-soldiers-sahel-emmanuel-macron-protest>, 06.03.2020.

⁷ *African Union to deploy 3,000 troops in restive Sahel region*, „Al Jazeera”, 27.02.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/02/african-union-deploy-3000-troops-restive-sahel-region-200227140031798.html>, 05.03.2020.



próbują poruszać temat Sahelu, państwa zachodnie nie poświęcają tej kwestii należytej uwagi⁸. Błędnie sądzą, że jest to sprawa daleka i niemająca wpływu na bezpieczeństwo Europy. Pomimo wysiłków sytuacja cały czas ulega pogorszeniu. Największym problemem jest plan wycofania z regionu pięciotysięcznego kontyngentu sił amerykańskich, które udzielały wsparcia logistycznego, rozpoznawczego. Dla Trumpa Afryka nie ma znaczenia – uważa on, że ważniejsze są Iran i Chiny.

Sytuacja w Sahelu cały czas się pogarsza. Pojawiają się tylko nieliczne pozytywne informacje, jak np. ta dotycząca uwolnienia na początku marca Kanadyjki i jej włoskiego partnera przez siły MINUSMA w północnym rejonie Kidal. Oboje – Edith Blais i Luca Tacchetto – zostali uprowadzeni w Burkina Faso w grudniu 2018 r., kiedy podróżowali wynajętym samochodem z Bobo-Dioulasso do Wagadugu. Nie wiadomo w dalszym ciągu, kto stał za uprowadzeniem oraz czy został zapłacony okup⁹.

8 marca 2020 r. doszło do kolejnego ataku na cywilów w Burkina Faso. Uzbrojeni napastnicy zaatakowali dwie wsie w prowincji Yatenga, na granicy z Mali. W wyniku ataku śmierć poniosły co najmniej 43 osoby, a 6 innych odniosło rany. Obie wsie są zamieszkałe przez pasterzy Fulani, którzy są oskarżani o współpracę z grupami zbrojnymi działającymi w rejonie. Prezydent Burkina Faso Roch Kaboré przesłał rodzinom zabitych wyrazy współczucia i nazwał atak „hienistycznym”. Do ataków odwetowych pomiędzy różnymi grupami etnicznymi dochodzi od co najmniej roku, a kolejne tylko przybierają na sile i kończą się ogromną liczbą ofiar. W styczniu w wyniku dwóch podobnych wydarzeń śmierć poniosło 36 i 39 ludzi. W tym rejonie był to pierwszy atak na taką skalę¹⁰.

Niezbyt optymistycznie wyglądają próby rozmów prezydenta Mali z przedstawicielami działających na jej terenie zbrojnych ugrupowań. JNIM Jama'at (Nusrat al-Islam wal-Muslimin – JNIM, lub The Group for the Support of Islam and Muslims) opublikował dwustronicowe oświadczenie, w którym poinformował, że jest w stanie usiąść do stołu negocjacyjnego z rządem w Bamako, ale pod warunkiem opuszczenia tego kraju przez

⁸ S. Tisdall, *The west ignores the growth of Islamist insurgents in Africa at its peril*, „The Guardian”, 29.02.2020, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/feb/29/west-ignores-growth-islamic-insurgents-africa-at-its-peril>, 6.03.2020.

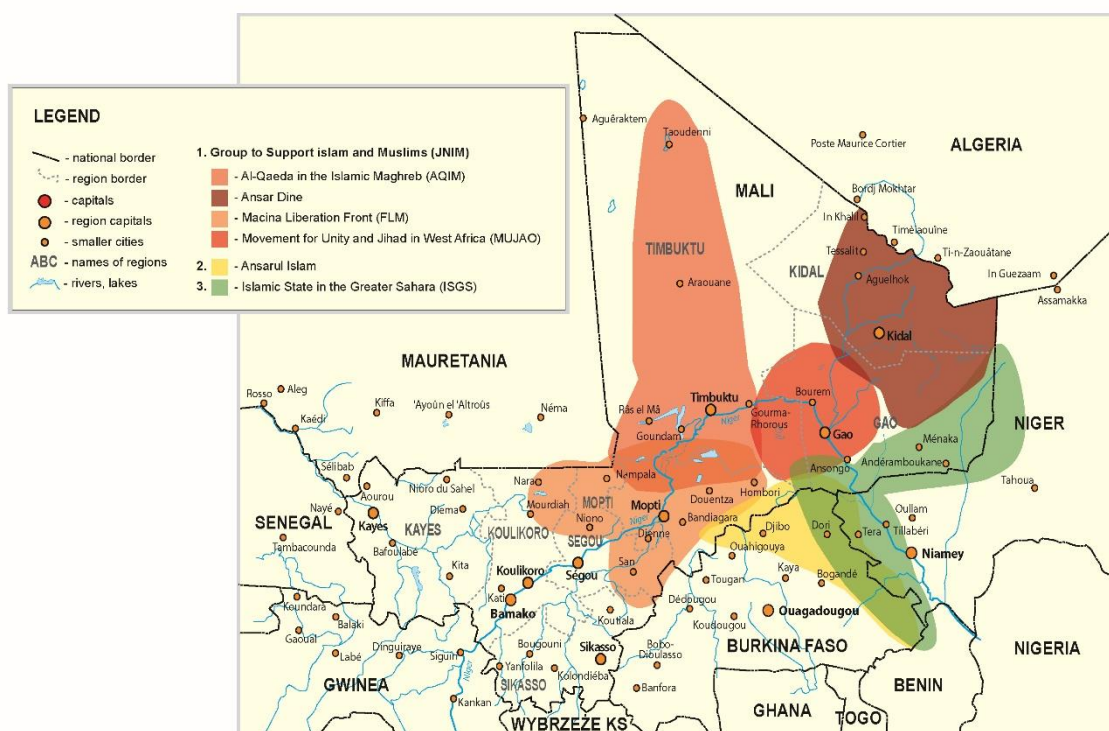
⁹ *Foreign couple kidnapped in Burkina Faso in 2018 'found alive'*, „Al Jazeera”, 12.03.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/03/foreign-couple-kidnapped-burkina-faso-2018-alive-200314114006861.html>, 14.03.2020.

¹⁰ *Dozens killed in attacks on Burkina Faso villages*, „Al Jazeera”, 9.03.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/03/dozens-killed-attacks-burkina-faso-villages-200309173943116.html>, 12.03.2020.



okupacyjne siły francuskie. Warunki postawione rządowi w Bamako są podobne do tych, które talibowie wystosowali wobec władz Kabulu. JNIM chce wykorzystać antyrządowe demonstracje w Bamako, gdzie protestujący domagają się wycofania sił francuskich. Dodatkowo w oświadczeniu podkreślają fakt śmierci tysięcy ludzi od momentu interwencji Francuzów w 2013 r., oczywiście pomijając swój udział w tej sprawie. Główne ugrupowanie wchodzące w skład JNIM, tj. AQIM, od dłuższego czasu szuka sposobu na stworzenie rządu islamskiego, wzorując się na Al-Kaidzie. Jednym ze sposobów budowania islamskiego Azawadu z prawem szariatu jest wspieranie Ansar Dine, które ma być malijską twarzą AQIM. Pierwszym etapem realizacji strategii było utworzenie w 2017 r. JNIM pod kierownictwem lidera Ansar Dine Iyada Ag Ghaly'ego. Lider AQIM, Droukdel, zgadza się z opinią byłego lidera Al-Kaidy, Osamy bin Ladena, że Zachód nie pozwoli na utworzenie państwa rządzonego przez Al-Kaidę¹¹.

Rejony operowania ugrupowań zbrojnych na Sahelu



Mapa 6. Rejony operowania różnych grup zbrojnych w Mali, Burkina Faso i Nigrze. Kinga Kierzkowska, na podstawie: <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2019/06/conflicts-in-mali>, 12.01.2020.

¹¹ T. Joscelyn, *Al Qaeda's West African branch seeks French withdrawal, then negotiations*, „Long War Journal”, 10.03.2020, <https://www.longwarjournal.org/archives/2020/03/al-qaedas-west-african-branch-seeks-french-withdrawal-then-negotiations.php>, 14.03.2020.



W przypadku JNIM i powiązanych z nim grup działających na Sahelu widać wyraźną eskalację działalności w 2018 r. W 2017 r. doszło do 144 zamachów (events), w 2018 – już do 322. Rośnie też liczba ofiar: z 366 w 2017 r. do 611 w 2018 r. Rok 2018 był także czasem wyraźnej ekspansji JNIM z północnej i centralnej Mali na Burkina Faso i Niger. W przypadku Burkina Faso JNIM i ISGS zwiększają swoją aktywność – z 24 zamachów w 2017 r. do 136 w 2018. W Nigrze ci sami aktorzy spowodowali 5 zdarzeń w 2017 r., ale w 2018 – już 29¹².

¹² *Progress and Setbacks in the Fight against African Militant Islamist Groups in 2018*, „The Africa Center for Strategic Studies”, online, 25.01.2019, <https://africacenter.org/spotlight/progress-and-setbacks-in-the-fight-against-african-militant-islamist-groups-in-2018/>, 01.04.2019.